

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 an întreg 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dus la casa cu 1 fl. mai mult pe an; — trimis cu poșta în înțelesul monarhiei pe 1 an întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinătate pe 1 an 10 fl. sau 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sau 11 franci. — Numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Anul VI.

Ori-ce inserate,

se plătesc pe serie sau linia, cu litere merunțe garmondu, la primă publicare câte 7 cr., la a doua și a treia câte 6 cr. v. a. și peste aceea 30 cr. de timbru la tesaurul public.

Prenumeratiunile se pot face în modulul cel mai ușor prin assemnatiunile poștei statului, adresele de a dreptul la Redacțiunea Diariului

„Observatoriul” în Sibiu.

Nr. 89.

— Sibiu, Miercuri 11/21 Novembre. —

1883.

Interpelatiunea deputatului Anastasiu Stolojanu că răspunsu datu ministrului Beniamin Kállay.

În cazul de față se poate aplica prea bine proverbiul românesc: Unde dai și unde crepa.

Este în memoria proșpeta la totă dissertatiunea „academică” ținută de dn. ministru Kállay, nu că ministru, ci că membru alu academiei magiare în Budapesta. Asia s'a spus, că aceea era dissertatiune academică, ea înseamnă a fost în realitate și după judecată a tuturor unu studiu curat politic, aprofundat și foarte întins asupra țerilor orientale din Europă sau mai bine asupra eredității turcesci în raportu mai virtuos către Ungari, sau și mai precisu către natiunea magiară că poporu asiaticu ruditu cu turcii venitu că și acestia cine mai scie din care parte a Asiei în Europă, era suctu și simburile dissertatiunii sale celei lungi de aproape 3 ore fu, că Ungari și anume natiunea magiară ar fi predestinată că se între în drepturile Turciei, se și întindea puterea sa până la Constantinopol, cu alte cuvinte, se domnea peste toate țerile și poporale din moderna Romani, Bulgari, Serbi, Muntenegru, Macedoni, Albani și până la Greci. Asia crede dn. Kállay și cu escel. sa totu sufletul magiaru până la cel din urma sierbitoriu.

Dn. An. Stolojanu anunțase o interpelatiune în cameră legislativă a României asupra caletoriilor regelui și ale ministrului. Nimic mai simplu decât o interpelatiune că acesta, care se putea face în câteva construcțiuni, precum s'a și făcut tocma la urma. În realitate înseamnă lungul discursu că de o ora bună ținut de dn. An. Stolojanu în ședința camerei din 29 Octombrie st. v. (10. Nov.) este puru și simplu răspunsu istoric și politic datu la dissertatiunea faimoasă a dlui Kállay, era simburile și înțelesu respicatu este, că nu magarii ci romani sunt chemați și predestinați a și întinde sferă influenței lor peste susu numitele țeri, cu atât mai virtuos că românii sunt mai numeroși decât magarii, era cu limbă românească potă caletori prea bine prin totă Bulgari și până la marea adriatică, cându cu cea magiară n'ai ce caută în acelea țeri.

Diarele au datu numai estrase scurte din acelu discursu al dlui Stolojanu; firește din lipsa

de spațiu; sau și din interese de partidă și numai în „Monitorul” din 30 Oct. (11 Nov.) se afla întregu. Dară câți cititori au „Monitorul?” Nici dintru 100 câte 1. Și totuși aceea replica și amu putea dice, aceea programa a viitorului României ar merită se o cunoștemu cu totu și se o studiamu din toate punctele de vedere, căci ea nu are numai meritu efemeru că multe altele; de aceea noi vom reproduce în Nrii urmatori precătu se poate mai multu din trena.

Spandurarea din Turdă în 17 Novembre 1883.

Nici pe cându domnia în aceste țeri legea martială n'au cădiutu în același spațiu de timpu atât criminali în furci câtă au cădiutu de ex. în anul acesta.

Astăzi la 7 ore dimineața spandurarea pe tinerul Alexandru Bajka din comună vecina Sanmihaiu în curtea tribunalului pentru crimă dubla de omor.

Acestu nenorocit june abia de 26 ani omor pe nasă sa, veduvă unchiului seu și cea mai mare facătoare de bine pentru elu, căci densă că muiere bogată și fără copii îi testase asasinului mai totă averea: Într-o seară cam pe la 10 ore ucigătorul se duce la nasă sa, unde fiindu usile încuiate bate și i se deschide.

O seacă dusa cu sine o lasă în tindă. În casa ardiendu lumină se pune pe unu divanu, pe care siede, până cându nasă sa și servitorii ei adormiseră, atunci sculându-se încetiu de pe divanu își aduce seacă din tindă și cu muchi seacă seacă tăca întău pe nasă sa în capu, era cu tăsiulu îi taia grumadiu, apoi asemenea face și cu servitorii de etate cam de 17 ani.

Dupa opiniunile mediciloru toate loviturile au fostu absolutu de mörte.

La unu macelu atât de crancenu se cerea cauză, din care se nasce o resoluțiune asiă de cumplită.

O persecutiune afurisită se constată a fi cauză.

Tatalu spanduratului cu mamă vitregă au fostu răspunsu, desmostenitu și aruncatu, pe fiulu lor între servitori ne dându-i nici de mancare de-

cătu numai cu aceea, fără ai face parte macaru de o simbră că unuia din trensi.

În urmarea acelei tractări și parându-se de soții sei și neputendu-se prevedea nici că unu servitoriu, tinerul desperedă, se demoralisă, se face nesimțitoriu și resolutu la ori și ce, pentru de a scapă din starea în care a fostu degradatu.

Nu e mirare că se demoralisă omeni, că persecutiunile sunt la ordinea zilei.

Apoi corupțiunile, cari se comitu cu alegerile de deputatu, de primari comunali și în alte casuri, cătu contribuie la demoralizare, se observa mai în toate dilele. Se mai adăgemu privilegiile unora și altora în funcțiuni publice cum și delaturarea omenilor cu minte și lucratori buni, ce influență destructivă au ele asupra caracterelor.

La noi excepțiunile mai că sunt mai multe în toate celea, decâtu regulele: acestea încă facu pe omeni mai întreprinditori spre reu decâtu spre bine.

Spanduratulu Bajka Sándor (magiaru unitarianu de nationalitate) a cugetatu totu asiă, că dacă va omori pe binefacătorii sa, în puterea testamentului va pune mână pe averea ei, apoi chiaru se esa cându crimă lui la lumina, cu banii și bogăția va fi în stare se scape de orice pericolu, precum scia densulu că au mai scapatu și alții, era apoi mai tardiu va figura că omur onestu, după cum figură multi alți omeni blăstemați fosti banditi și spoliatori.

Diarlele pasionate a face parada cu scene cutremurătoare de execuțiuni prin furci, glontiu ghilotina descriu și casulu acesta pe largu, arată cum Bajka Sandor după ascultarea sentenței trecute prin toate trei instanțele a cădiutu de totu cu spiritulu, cum l'au condusu în casă de doliu, unde în noaptea din urma au veghiatu alături cu elu trei popi unguresci, unde parintii lui rogati de elu că se meargă se și mai vedea odată înainte de mörte, iau respinsu aceea dorință cu urgă impetrită, în fine cum după cetirea din nou a sentenței de mörte prin unu membru dela tribunalu dn. Dion. Siulutiu, carnețele generalu Kozarek cu servitorii sei ilu trimise iute pe lumea cealaltă.

Foisióră „Observatoriului”.

Despre langóre-Typhus.

(Urmare).

b) Pulsatiă îi frecuentă până la 90, 100, 120 la una minută; câte odată se simte și pulsare dubla (pulsus dicrotus). În genere se poate dice că la langórea pulsulu este pușinu completu, în decurgerea morbului acela totu slabesc și înainte de mörte devine filiformu.

c) Nervositatea. Funcțiunea fiziologică a nervilor de timpuriu este turburată, sensibilitatea generală se afla în decadentă; bolnavii slăbiți de puterile fizice sunt neliniștiți în somnu, spiritulu lor este preocupatu; față de intemplerile externe sunt foarte indiferenti, de multe ori simțiti; audu cu greu și fantasă necurmatu. Esistu și casuri de acelea, la cari fenomenele de nervi atât sunt de esaltate, în cătu morbosii devinu furibundi, facu încercari de fugitu și de sinucideri. Aici mi aduc aminte de unu casu intemplantu cu unu colegu al meu la spitalulu civilu din Clusiu, unde zăcându de typhus într-o noapte au disparutu în costumulu de spitalu și l'au amănatu pe stradele piației, de unde apoi au fostu redusu érași la loculul seu de odihnă.

În periódă a două obosela trece în imposibilitate de miscare, conștiința de sine se perde, bolnavii vorbescu câte verbi și uscate, se urină și escrementă sub densă. Miscarea esaltată a tendinelor musculare se privește că semnu nefavoritoriu alu prognosticulu.

În casurile mai ușore toate acestea simptome sunt mai moderate.

Simptomele locale se observa pe întregu canalulu digestiv încependu dela gura până la rectum. Pelitiă limbii și a gurei este uscaciósă, scortiosă și crepată. Bolnavii nu simt necesitatea de a și stemperă setea, respira pe gura cându aerulu espiratu fiindu

ferbinte usca salivă din gura în forma de scortia. Din orificiile nariloru adeseori curge sange. Partea inferióră abdominală în regiunea ileo-coecale încă dela începutu devine simțitoră la pipaitu. Meteorismu moderat încă nu lipsesc. Cându meteorismulu apare în grad mare și devine din perforatiă intestinelor, ceea ce în unele casuri, se observa în a 3-a sau a 4-a săptămână a morbului, atunci cu siguranță se poate aștepta tristă urmă a suferințelor.

Diarhea excepționalmente intrată și cu începutulu morbului, de regula se ivesce în a 2-a săptămână deodată cu formarea ranelor ulcerose din intestine.

În unele casuri se intempla și aceea impregiurare, că în locu de diareea esista mai multă obstrucțiune sau incuietura — typhus siccus.

Intinatură (escrementatio) bolnavilor îi galbină, subțire și puturoasă, câte odată amestecată cu sange și cu puroi.

Marimea și scaderea succesivă a splinei urmaresce uscarea și scaderea temperaturii ajungându a fi și de 6 ori mai marită că ia stare normală. În periódă de disolvare din a 3-a săptămână volumulu ei devine normalu.

Urinulu pe timpul cătu ține urcarea temperaturii în cantitatea lui este scadiutu și de multe ori conține și albumina ceea ce se aduce în combinare cu hiperemiă renunchiloru.

Esantemele. În decursulu febrei tiphoide cu începutulu periódă a două, în pele se arată nescari pete rotunde cu colóre viua-rosietică (roseola maculata) cu estensiune periferică de câte 2—3 milimetri, cari se mănă cu piscaturile de pureci, cu acea deosebire, că roseolele disparu prin apasarea cu vervulu degetelor și dăpa acea érași se ivescu. Roseolele sunt imprastiate ici coléa pe părțile superióre câte odată și pe partile dorsale ale corpului. Preste scurtu timpu ele se ascundu fără de a se mai ivi.

Besicutiele merunțe (zoster febrilis) grupate pe budiele gurei că urmari de febricitare sunt

semnele diferitelor periódă observate mai cu sémă în casurile de recidivă.

Ducturile organelor respiratóre de regula sunt în stare catarale, de unde se și esplica tussă împreună cu secretiune cleiósă. Casurile grave și prelungite aduc cu ele și inflamatiuni particulare în substantiă posterióră a plamuniloru — (pneumonia interstitialis hypostatica.)

Dintre numeroșele complicațiuni obveniente în stadiulu de reconvalescentia sunt de amintitu următoarele:

1. Scurgerile de sange cari în casuri excepționale provinu atunci cându se despartu crustele ranelor ulcerose din intestine. Scurgerea în cantitate mare este periculósă.

2. Perforatiă intestinelor, devine deca ulceratiă strabatendu în parții musculari au perforatu și invelisiulu peritonealu. La asemenea intempleri gazurile și escrementele intestinelor ajungu în cavitătea folelui, care numai decâtu începe a se imflă și desvoltandu-se peritonitiă acută, bolnavulu trece din viétă.

3. Apinderea crerului și a pelitiilor lui (Encephalitis et meningitis) este foarte rară și se cunoște din aceea, că în timpul scadiată era se ridică. Bolnavii simtu mare durere de capu funcțiunea lor spirituale este turburată, devenindu și paralițici.

4. Ranele decubite ale sioldurilor sunt cauzate mai multu din indoiturile vestimentelor și din continua apasare a corpului pe regiunile cóselor femorale. Decubitele potu avé cele mai neplăcute urmari, pr: impregurarea purioasă a sangelui (piemia), inflamarea ghindurilor salivate, mai multe abscesse și inflamari metastatice de inchiaturi s. a.

Esista și o alta formă de langóre abdominală, la care toate simptomele atât sunt de moderate, încatu bolnavii potu se și amble; ei tusiescu pușinu, simtu nescari dureri abdominale, li se imflă splină și slabescu din puteri. Acestă formă a langórei pórtă numirea de langóre ambulanta (Typhus ambulatorius) și este greu de constatau.

Procesu verbalu

alu comitetului asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, luat in sedinta ordinara dela 15 Oct. st. n. 1883.

Presedinte: Jacobu Bologna vice-presedinte. Membri presenti: D. baronu Ursu, P. Dunca, P. Cosma, B. P. Harsianu, Joanu Popescu, C. Stezariu, G. Baritiu, E. Brote.

Secretariu: Dr. D. P. Barcianu.

122. Secretariulu aduce la cunoscentia, ca lui G. Gyurko, ascultatoru de studiile agronomice la institutul din Clusiu-Manasturu si stipendiatu alu asociatiunii, care cuitanti'a pentru rat'a a 2-a a stipendiului seu pro 1882/3 a prezentatu-o fara alaturarea atestatului despre progressu, s'a sistatu pe cale presidiala platirea numitei rate a stipendiului, pana candu nu va trimite si atestatu pentru dovedirea progressului in semestrulu alu II-lea alu anu scol. 1882/3. Trimitiendu mai in urma, la provocarea de aici atestatu cerutu, din care se arata preste totu din studiile principale progressu indestulitoru. (Nr. exh. 196 si 284/1883).

— Comitetul decide a i se elibera stipendistului G. Gyurko si rata a 2-a a stipendiului.

123. Directiunea despartimentului XII (Desiu) presenta prin adresa de dtto 5 Augustu a. c. processele verbali ale subcomitetului din sedintiele de dtto 27 Maiu, 7 Juniu, 29 Juliu si 5 Aug. a. c.

Din aceste processe verbale ese:

a) Ca s'au primitu diplomele membrilor asociatiunii trimise sub despartimentulu spre inmanuare si s'a dispusu espedarea loru la adresa pe spesele asociatiunii;

b) ca s'au incassatu tacsele anuale de membru pro 1883 dela dnii Al. Racotii si Vas. Hossu;

c) ca s'a decisu tinerea adunarei generale a despartimentulu in Becleanu la 12 Augustu. (Nr. exh. 238/1883).

— Spre sciintia.

124. Dlu Teodoru Popu, directoru alu despartimentulu IX (Bradu) in urm'a provocarei de aici de sub dtto 4 Augustu Nr. 234, presenta unu raportu despre starea afaceriloru in acelu despartimentu. Din acestu raportu se vede, ca la sedinta subdespartimentulu tinuta la Halmagiu, incassarea tacseloru promise de unii domni cu ocaziunea acestei intruniri, s'a incrediatu dlui invetiatoriu Nicolae Joldea, care inse n'ar fi reusitu a incassa nimicu. Sum'a de 35 fl. incassata de adreptulu de directoru ca tacse de membrii, nu s'a administratu inca comitetulu centralu, din cauza ca s'a asteptatu pana la incassarea tacseloru amintite mai susu, ca se se

espedeie intr'una. Cu acesta ocaziune se promite si trimiterea totoruru dateloru necesarie, cerute de comitetulu centralu. (Nr. exh. 243/1883.)

Fiindu-ca acesta trimitere pana la datulu sedintei presente nu s'a efectuitu.

— Comitetul decide a se cere de nou dela directiunea despartimentulu IX (Bradu) trimiterea sumeloru incurse si a raportulu despre starea afaceriloru acestui despartimentu.

125. Directiunea despartimentulu XI (Simleu) presenta prin adresa de dtto 16 Augustu a. c. processulu verbalu alu adunarei generale a despartimentulu tinuta la 9 Augustu a. c. in Tasnadu dinpreuna cu 113 fl. v. a. incassati ca tacse de membrii.

Din acestu processu verbalu se vede:

a) Ca la premiulu de 6 ₰ pentru cea mai buna dissertatiune despre modulu si midiolcele prin cari mai cu succesu se se pota cultivá pamentulu pentru a produce mai multu, au incursu 4 dissertatiuni, dintre cari s'a aflatu a fi cea mai buna, ceea cu devisa „Ora et labora“ a dlui G. Popu, proprietariu in Basesci, caruia s'a si predatu premiulu.

Din acestu premiu disertantulu a pusu la dispozitiunea subcomitetulu 4 ₰ pentru crearea unui asemenea premiu in anulu urmatoriu, era adunarea a decisu cu privire la dissertatiunea premiata, ca ea se se tiparesca pe spesele despartimentulu si din pretiulu vendiarii se se formeie bas'a unui fondu pentru premiarea de dissertatiuni de cuprinsu economicu si de economie politica;

b) ca s'a aprobatu ratiociniulu prezentatu de directorulu despartimentulu, despre manipularea averii despartimentulu dela adunarea generala din 1878 pana la adunarea generala presenta, constatandu-se sum'a averii cu 728 fl. 58 cr. se se intemeieie unu fondu de cultura romana a selagieniloru, care administratu de comitetulu despartimentulu XI se se folosésca exclusivu pentru scopuri de cultura a romaniloru selagieni, inse asia, ca pana ce fondu va ajunge la suma de 1000 fl. se remane neatinsu, ér dupa ce va fi ajunsu la acesta suma, $\frac{2}{3}$ ale venitulu se se intrebuintieie pentru scopulu indicatu era $\frac{1}{3}$ se se adauge la capitalu. Totu cu privire la acestu fondu s'a hotaritu, ca pentru sporirea lui se se infintieie in mai multe comune agenture comunale pentru incassarea restantieloru si a oferteloru noue, era pentru administrarea lui se se faca unu regulamentu.

c) Ca s'a hotaritu a se cere dela comitetulu centralu si pe viitoriu ajutoriulu de 100 fl. pentru scol'a confessionalu din Simleu.

d) Ca s'au reconstituitu subcomitetulu alegendu-se de directoru dlu vicariu A. Barboloviciu, era de membrii in comitetu dn. G. Trifu, V. Patcasiu, J. Moldovanu si J. Serbu; suplenti: Fl. Marcusiu, S. Orosu, G. Vajda; si J. Cherebetiu.

e) Ca premiulu de 15 fl. pentru cea mai bine intretinuta gradina de pomaritu s'a conferitu dlui Joanu Chira invetiatiu in Oradea.

f) Ca s'au incassatu 113 fl. taxe dela membrii ordinari ai asociatiunii.

g) Ca s'a decisu tinerea adunarei generale in Szilágyi-Cseh. (Nr. exh. 257/1883).

— Lucrarile desp. IX cuprinse in processulu verbalu alu adunarei generale de dtto 9 Aug. a. c. servescu spre placuta sciintia si pentru largirea cerculu de cetitori ai dissertatiunii premiate, despartimentulu e recercatu in intielesulu §. 12 si 16 din regulamentu a publica acesta disertatiune si in organulu asociatiunii „Transilvani'a“.

Ce privesce fondulu despartimentulu intemeiatu la anulu 1878, subcomitetulu despartiem. avendu in vedere dispositiile §§. 5, 16, 17 si 20 din regulamentu, se presente comitetulu centralu unu raportu despre intemeierea fondulu si despre modulu sporirii si administrarei loru.

Reconstituirea subcomitetulu se apróba.

126. Dlu dr. Joanu Ratiu canonicu metropolitanu in Blasiu, ca colectantu din despartimentulu XX trimite 95 fl. v. a. taxe incassate pro 1883/4 dela membrii de ai asociatiunii de pe teritoriulu acestui despartimentu. (Nr. exh. 258/1883).

— Sum'a fiindu primita la cassa, servescu spre sciintia.

127. Directiunea despartimentulu XII (Deesiu) presenta prin adresa de dtto 21 Augustu a. c. processulu verbalu luat in adunarea generala a despartimentulu tinuta la 12 Augustu a. c. in Beclénu si processulu verbalu alu sedintiei subcomitetulu de dtto 19 Augustu a. c. dinpreuna cu raportulu anualu prezentatu adunarei generale cu o disertatiune, cu cuventulu de deschidere a adunarei si cu sum'a de 139 fl. incassati.

Din aceste se vede ca:

a) S'a cetitu in adunarea generala 2 dissertatiuni „Despre crescerea femeiei romane“ de Joanu Boteanu si „Despre posesiile poporane romane“ de Simionu P. Simonu; cea d'ántaiu se alatura spre a fi publicata in Transilvani'a.

b) S'a incassatu sum'a de 139 fl. ca taxe dela membrii vechi si noui conformu listei acluse.

c) S'a dispusu intemeierea unei biblioteci poporane in Beclénu sub ingrijirea scoléi confessionale de acolo, pentru care comitetulu centralu e rugatu a trimite cate unu exemplariu din cartile ce i se punu la dispozitie spre distribuie.

d) S'a instituitu noulu comitetu alu despartimentulu in persónele dloru: Augustinu Munteanu, directoru; Gavriulu Manu, Vas. Hossu, Petru Anca, Joanu Velle, Alexe Bogdanu. Petru Muresianu, ca membrii ordinari, era Alexandru Racoti, George Gradovici, Alesan. Gherestiesiu si Juliu Podóba ca membrii suplenti.

e) Adunarea generala viitoare s'a hotaritu a se tine in Lapusiulu ungurescu.

In processulu verbalu alu sedintiei subcomitetulu se arata, ca s'a facutu dispositiunile pentru punerea in lucrare a decisiuniloru adunarei generale. (Nr. exh. 274/1883).

— Spre placuta sciintia, avendu a se presentá membrii de nou insinuatí procsimei adunari generale a asociatiunii spre a fi declarati de membrii.

Alegerea noului comitetu si constituirea lui se apróba, era cuventulu de deschidere si disertatiunea despre „Crescerea femeiei romane“ se preda conformu §. 32 lit. b. din statute unei comisiuni pentru examinare, daca se potu publica in organulu asociatiunii „Transilvani'a“.

128. In legatura cu cele din Nr. precedentu pentru casulu specialu si pentru alte casuri de acesta natura.

— Se esmite o comisiune compusa din vice-presidentulu asociatiunii si din cei doi secretari pentru censurarea elaboreteloru ce se trimitu comitetulu pentru a fi publicate in „Transilvani'a“.

129. Efori'a asilului Elena domn'a din Bucuresci prin delegatulu seu dlu C. Davila trimite 20 exemplare de apa-fórte lucrate in „Ateneulu Elisianu“ representandu cas'a parintésca a poetului A. Muresianu cu scopu de a fi distribuite familiei poetului si altoru persóne (Nr. exh. 278/1883).

— Spre sciintia cu multiamita, avendu a se urmá la distribuie conformu dorintiei cuprinse in adress'a delegatulu eforiei.

(Va urmá.)

Diagnosticulu. Mie imi vine a presupune, ca in privinta diagnosticarei dóra nici la unu morbu nu se recere, o atentiune mai agera si mai precauta ca la febra tiphoida. La ingreutati asia, incatu de multeori acea se face cu siguritate numai pe la finitulu periódei prime, candu tote simptomele sunt deplinu desvoltate.

La constatare ne servescu de directiva sigura crescerea successiva a temperaturéi corpului, care sér'a se urca si dimineti'a scade cu cate $\frac{1}{2}$ —1°, urcarea temperaturéi isi ajunge culmea cu finitulu septemanei a dou'a de aici incolo cu pornirea spre vindecare a lesiuniloru intestinale scade treptatu pana la gradele normale, candu apoi bolnavulu deca cumva n'au intrenvenitu vreo complicatiune mai seriósa se privescu ca vindecatu.

Imflarea si desimflarea splinei inca este combinata cu urcarea s'au decaderea graduata a temperaturéi. Totu dela acesta depindu nervositatile si celelalte simptome patologice, cari tote laolalta isi ajungu culmea cu finea periódei a dou'a.

Recidivarile si alte complicatii ale morbului sunt a se constata din repentin'a schimbare a temperaturéi si din fenomenele referitóre la ele.

Caus'a morbulu este miasm'a care se nasce din descompunerea putreda a materiiloru de animale. Deca materi'a morbida prin apa ori prin alte impregiurari au ajunsu in organismulu omului mai antaiu trebuie se premérga infectarea sangelui si dupa acea desvoltarea patologica din intestine.

Langórea abdominala in catu-va este si contagiósa, pentru ca din escrementele bolnaviloru urmandu infectare de aeru, se pote atacá organismulu omului si prin inspirare.

Fara de nici-o dubietate se sustine afirmarea experimentata, ca elementulu morbidu se cuprinde mai cu sem'a in apa si cu acesta patrunde in canalulu digestivu alu omului. Lui Liebermeister ii au succésu a descoperi influinti'a calitatii de apa asupra epidemiloru de tiphus.

Ap'a din unele fontani si canaluri este unu midiolocu favoritoriu pentru latirea morbului, cu deosebire acelea izvóre si conducte de apa sunt suspicióse in cari se scurge umediala de gunoiu, sau in cari se cuprindu mai multe parti organice putredite.

Despre influinti'a apei mi s'au datu si mie ocaziune a me convinge la anulu 1874 in comun'a Telciu din fostulu districtu alu Nasaudulu si la 1882 in comun'a Boiti'a a com. Sibiu. In ambele locuri amu observatu fontani de acelea, in cari curgé

umediála de gunoiu, si din cari folosindu-se locuitorii din apropiere, casurile de langóre ivite intre densii am pututu se le aducu in combinatie cu calitatea apei intrebuintiata.

Dintre doue canaluri de langa olalta proviedute cu ap'a din diferite izvóre, de multeori numai ap'a dintr'unulu causéda langóre intre locuitorii cari se folosescu de ap'a acelu canalu.

S'au intemplatu si aceea, ca astupandu-se fontanile si canalurile suspicióse, au incetatu curendu si epidemiile de tiphus. Se crede ca materi'a infectatóre trebuie se aiba si o concentrare anumita, ca se si pota esercitá influinti'a bolnaviciósa asupra organismulu. Este prea probabilu, ca materi'a este mai puternica candu scade ap'a, decatu atunci candu se sporescu.

Locuintiile indesuite cu persóne si reu aerite inca contribue la ivirea febreiloru tiphoidé. Unele quartire, cate-odata strade intregi, de si nu in totu anulu, celu puçinu cu ocaziunea epidemiloru de langóre sunt celea mai insemnate stabilimente de bolnaviri cunoscuté ca epidemii de case, la cari cu deosebire sunt espusi pruncii. Originea tiphoideloru de case se deduce dela elocarea necorespondiatóre a gropiloru (cloace) de gunoiu si la calitatea pamentulu strabatatu cu escrementé si cu alte materii putrificate. Din bolnavirile ivite acestea impregiurari, din celea observate la persónele cari s'au ocupatu cu curatirea aborturiloru in cari s'au aruncatu escrementé de ale morbosiloru, se esplica si possibila infectare prin inspirare. Contagiulu nu se nimicescu curendu, ci pote resistá tempestatiloru si timpu mai indelungatu.

Prognosticulu. Resultatulu favoritoriu ori nefavoritoriu alu febreiloru tiphoidé abdominala atarna: dela schimbarile patologice din intestine; dela etatea si constructi'a corporale a individiloru; in fine dela modalitatea si gradulu de infectare a organismulu.

Decurgerea langórei abdominala in genere este cu succésu mai bunu la prunci decatu la cei mari, fiindu-ca lesiunile intestinale dinpreuna cu tote simptomele sunt mai moderate si percurgu mai ingraba, recidivari si complicatii nu prea provinu.

La persónele cu organismulu mai slabu, ca celea cari patimescu de scorbutu, de tubercule si de scrofulé, bolnavindu-se de tiphus, prognosticulu devine mai criticu. Fatia cu modalitatea infectarei se sustine parerea, ca infectarea prin inspiratiune produce bolnaviri mai usióre decatu cea prin organele de mistuire, pentru ca in casulu din urma intestinale sunt atacate in mai mare gradu.

(Va urmá.)

Expositiunea de electricitate dela Vien'a.

Acea expositiune s'a inchis dupa ce au trasu asupra si admirarea sutelor de mii de oameni, mai multu si decâtu cea deschisa la Parisu totu de electricitate, inainte cu trei ani. Ferice de cei carii le-au vedutu si le-au studiatu pe ambele. Adeca cum se mai studiedie cineva electricitatea, cá in scóla, cá in museele de sciintie fisice? Ba fara asemenare mai bine si mai cu temei, adeca din punctu de vedere practic. Subjugarea fulgerului la vointia omului, aplicarea luminei electrice si a fortiei teribile electrice la o multime de trebuintie omenesci a si inceputu se produca, si va produce mereu o revolutiune totala in o multime de ramuri a le industriei popóraloru, ba chiaru si in economi'a de campu si in cea de vite. Asia de ex. pana astadi ómenii isi facu lumina nóptea din seu, stearinu, céra, oleuri diverse, gazu de petroleu, gazu aerianu; cum va fi inse candu la tóte acestea materii de luminatu va face concurentia preste totu precum a si inceputu se facea lumin'a de fulgeru si inca asia, cá ea se fia mai eftina decâtu ori care alta lumina? Astadi vaporulu, aburii de apa cá potere miscatóre jóca o rola gigantica in viéti'a practica a popóraloru; se cugetamu numai la cali ferate, la corabiere, la miile de fabrice colosali, la machinele monstruose de vaporu cu care se spargu muntii de pétra spre a face tunele si altele multe. Chiaru asupra evenimentelor bellice lumin'a electrica va avea o infuintia la care n'au potutu nici visá ómenii cei mai geniali pana acuma. Imaginati-ve unu campu de batalia in capu de nópte, intre mari pericole de atacuri, luminatu dintru odata prin fulgeru cá prin unu milionu de lampe si falinarie.

Tóte gubernele au trimisu inadinsu barbati de specialitate la expositiunea electrica din Vien'a. Totu asia a datu si gubernulu Romaniei frumos'a missiune domnului Em. Bacaloglu eruditulu profesor de sciintiele naturali si membru alu academiei romane. Domni'a sa la întórcere dela Vien'a presentá gubernulu unu raportu scrisu cu atáta cunoscentia de lucru si in o limba, de si científica, dara atátu de clara si intielésa, in cátu noi cu tóta strimtórea de spatiu ne tinemu de datorita cátra lectori a reproduce pre cátu numai ni se póte din acelu raportu:

„Expositiunea de electricitate din Vien'a, anuntata pentru dío'a de 1 Augustu 1883 st. n., a fostu deschisa cu doue septemani mai tardiu, la 16 Augustu. Insa chiaru la acésta epoca expositiunea erá departe de a fi gata, si abia pe la a doua jumetate a lunei Septembre, totu st. n., s'a pututu completá pe deplinu. Totusi si de atunci incóce aprópe pe fia-care di apare cáte unu obiectu nou, adesea de o mare valóre si insemnatate. Descriptiunea de fácia se refera la acésta din urma epoca.

Impressiunea produsa asupra visitorului la ántaia vedere, precum si impressiunea lasata dupa unu studiu minutiosu alu expositiunei, este din cele mai satisfacatóre, din cele mai imponente. Publiculu celu mare, precum si adevératulu cunoscatóru, se unescu in aceste aprecieri; numai cáte unu individuu, strainu disciplineloru sciintiei, care vrea se tréca de invetiátu, se gasesce cá se micisoredie importantia acestei expositiuni, sub cuventu cá aci nu va figurá ceva nou in comparatiune cu expositiunea electrica dela Parisu din anulu 1881.

Abundantia in obiecte, perfectiunea, varietate de constructiune, marimea si puterea machineloru si ale diferiteloru instrumente, efectele cele mari obtínute, precum si o sistema exemplara de organizare, constituescu caracterulu care domina la expositiune si ii dau o splendóre neajunsa pana acum. Unu cunoscatóru, póte chiaru maioritatea publicului, nu se asteptá se vedea unu principiu nou de a produce electricitate sau lumina electrica. Imensitate lampiloru si a machineloru electrice, marimea si puterea acestoru din urma, dovescu progresssele cele mari cari s'au facutu dela 1881, adica dela expositiunea din Parisu incóce, la executarea industrialia a acestoru machine si lampi; ele dovescu cá sciintia si art'a unite au inlaturatu pe cele mai mari si mai multe dificultati practice cari mai esistau la aplicatiunile industriale ale electricitatiei.

Scopulu pentru care se face o expositiune nu este atátu cá se se anuntie o descoperire noe, cátu cá se cunósca lumea ceea ce exista, ceea ce nu se facuse indetulu la Parisu, si cá se dea ocaziune publiculu celui mare, precum si omului specialu, se védia adunate la unu locu tóte modalitatile unei industrii; si credu cá nu exista unu omu, cátu de specialu, ar fi, care se nu fi gasitu in acésta expositiune multe lucruri pe care nu avusesse pana acum ocaziune se le védia, sau celu puçinu se le védia functionandu in cutare conditiuni speciale.

In ori-ce casu, este unu faptu positivu, cá expositiunea actuala din Vien'a a avutu celu mai mare succesu sub tóte punctele de vedere. Prob'a cea mai evidenta pentru acésta este participarea cea mare a totoloru natiuniloru si silintiele ce isi au pusu diferitele tieri cá se isi completeadie sectiunile lor, chiar tardiu dupa deschiderea expositiunei, candu au fostu risipite óre-cari mici induoeli asupra importantiei si a succesului acestei întreprinderi.

Negresitu cá si aci, cá la ori-ce lucru omenescu, sunt imperfectiuni mai mici sau mai mari, cari in sa nu modifica intru nimica caracterulu generalu alu expositiunei. Acea intardiare insasi a unora din exposantii de a expune obiectele lor la timpulu, constituia, celu puçinu pana la o vreme, unu mare inconvenientu; negligntia esposantiloru de a pune de asupra obiectelor loru anuntiari esplicative si instructive pentru publiculu doritoru de a se instrui, erá asemenea unu defectu simtitu de multi; cáte o lampa se stingea, cáte unu experimentu nu esia bine, cáte unu organu alu vre unei machine se deteriora si alte asemenea. Tóte acestea in sa disparu pe langa colosulu expositiunei. Prin compensatiune, o distributiune rationala a obiectelor expuse si unu catalogu sistematicu, precum nu a mai fostu la alte expositiuni, face studiulu expositiunei fórte comoduu si profitabilu visitorului care se interessádia pentru a cunósce progresssele sciintiei si ale artei electrice.

(Va urmá.)

Despre penalitatile la Romani in timpul lui Mateiu Basarabu si lui Vasile Lupu.

(Urmare.)

Lovirile si ranirile din cari se pricinuia mórtea erau pedepsite intocmai cá omuciderea. Cu tóte acestea, daca pacientulu nu se cautase dupa cum se cuvine, sau daca recursese la descantece pentru a isi recapatá sanatatea, sau daca luase medicamente suparatóre, cari ii agravasera reulu, mórtea lui nu erá considerata cá provenindu din loviri sau raniri ce primise. Avisulu mediciloru avea o mare insemnatate in asemenea casuri si erá de creditu de preferintia martoriloru. Candu se intemplá in sa cá mai multi medici, cari esaminasera pe bolnavu, se fia de o parere deosebita, se luá in vedere daca membrulu erá sau nu organu esentialu alu vietiei. In primul casu, se credeau medicii cari sustinusera afirmativ'a; in celu de alu doilea, ceialti.

Insultele erau de doue feluri: mari si mici. Ele erau mari candu se adresau domnului tieriei sau unoru inalte persóne bisericesci. Mai erau inca considerate cá insulte mari faptele de a fi taiatu unui omu barb'a, acestu semnu alu virilitatiei, tinutu in asia mare respectu la popórele din Orientu; de a ii fi adresatu injurii intr'o bisericu, intr'unu tergu, intr'unu locu de cinste, sau in propria lui casa; de a ilu fi batutu la sange, etc. Celealte erau socotite cá mici, chiaru candu se produceau prin aplicare de palme sau prin batai, cari in sa nu scosesera sange. Judecatorulu avea unu dreptu absolutu de apreciatie in reprimarea insultelor si lovea pe culpabilu dupa cum credea de cuviintia. Cu tóte acestea, candu erá vorba de insulta adusa domnului tieriei, elu erá datoru se întrebe pe suveranulu seu ce pedépsa se cuvine insultatorului si trebuia se aplice pe aceia care i se indicase. Mai erá inca unu felu de insulte, acele cari se faceau prin scrisori. Ele erau privite cá mai grave si se pedepseau cu mai multa severitate. Judecatorulu pronuntia dar ocna, sau confiscarea averei, sau isgonirea culpabilului din loculu seu, sau plimbarea lui pe ulitie cu necinste. In unele casuri, elu pronuntia chiaru mórtea, daca faptele imputate prin scrisóre, de a fi fostu in adeveru comise, ar fi espusu pe acela caruia erau atribuite la pedépsa cu mórte. Aceleasi pedepse se aplicau si acelor cari povatuiiau trimiterea unoru asemenea scrisori, sau cari puneau se le scrie.

Dar partea insemnata a acestoru legiuri penale este aceea care se ocupa de bunele moravuri. In acele timpuri departate, cu obiceiuri patriarcale, in care omulu traia in casa, in mijloculu familiei sale, necunoscendu luxulu nici tapagiulu esistentiei móá derne, temendu-se sinceramente de pecatu, eraturalu cá pornirile contra a totu ce i se parea permisu in domeniulu moralei se ii facea impressiune si se ii inspire oróre. Legislatiunea trebuia se reflectedie si densa la aceste sentimente respandite in poporu, si deci pedepsele ce prescria contra acelor ce revoltau pudórea publica erau cumplite. Parintele care negocia cinstea fetei sale se osandea la ocna. Afara de acésta, i se confiscau bunurile si i se ridicá puterea parintésca. Mum'a care cadea in aceeasi crima, se pedepsea cu taierea nasului. Barbatulu care isi prostituá soçi'a, se condanná la mórte. Judecatorulu era totusi autorisatu se substitue, dupa impregiurari, acestei pedepse alta care i se parea de cuviintia. Uneori, elu pronuntia gonirea unoru asemenea barbati din loculu lor; alteori, spre semnu de necinste, ordoná se ii plimbe pe uliti, in pielea góla, calare pe magari, cu fácia întórsa spre códa magarului, pe candu femeia loru conducea magarulu de darlogu. Incestulu, candu se urma între ascendenti, se pedepsea cu mórtea. Candu se urmá între rude mai departate, se pedepsea dupa voia judecatorului. Cu tóte acestea, in asemenea casuri, femeia se bucura de mai multa indulgentia,

cá fiindu mai prósta, dice textulu legii. In acelaasi modu se pedepsea si bigami'a.

Iu privintia atentatoru contra pudórei urmate cu violentia, se avea in vedere diferite impregiurari dupa cari se orandua penalitatea faptuitorului. Astu-feliu, vèrst'a pacientei, starea ei civila, calitatea ei de miréna sau de fácia bisericésca, positiunea sociala a siluitorului, erau atátea consideratiuni cari faceau se variedie pedéps'a. Daca siluirea se saversié asupra unei fete de doispredece ani, prin întrebuintiarea de violentie mari, adica cu mana armata, pedépsa la care se espunea culpabilulu erá mórtea. Candu violentiele nu erau mari, judecatorulu osandea dupa cum gasea de cuviintia. Daca fét'a erá in etate de a fi maritata, siluitorulu, de erá bogatu, isi perdé jumetate din avere; de erá saracuu erá batutu si gonitu din loculu seu. Daca victim'a erá femeia veduva, necinstea ce suferise se pedepsea in bani. Daca erá calugaritia sau miréna asteptandu intr'o monastire timpulu calugariei, crima se pedepsea cu mórtea. Daca faptulu se saversié de unu robu asupra fetei stapanului seu, pedépsa ce i se da erá arderea. Daca se saversié de unu obrazu bisericescu, judecatorulu ii aplicá inchisórea intr'o monastire pe timpulu cátu gasea de cuviintia. Cátu despre rapitori, ei se pedepseau cu mórtea, fara distinctiune de persón'a rapita.

Ideile religióse ale timpului dasera nascere la aspre penalitati si pentru impreunari contra naturei. Amestecarea sangelui cu unu dobitocu espunea pe culpabilu la pedéps'a decapitarii, si dupa mórte corpulu lui erá arsu, dimpreuna cu alu dobitoculu. Sodomia, adica unirea barbatului cu parte barbatésca, se osandea in acelasi felu. Sodomienii perdeau inca dreptulu de a dispune de averea loru prin testamentu, si judecatorulu n'avea dreptu se le reduca niciodata pedéps'a. Inainte de judecata, ei erau afurisiti de bisericu. Femeile cari se frecau impreuna pentru a isi satisfacere poftele erau asemenea pedepsite cu mórtea.

Dar un'a din pedepsele cele mai teribile, totu in domeniulu bunelor moravuri, erá aceea rezervata pentru dascalitia sau femeia careia se incredintia o fata pentru a o invetia carte sau o meserie si care o prostituá. I se versa plumbu topitu pe gura pentru-cá, dice textulu pravilei, „se ii între pe grumaji la inima, cá-ci prin aceste membre au esitu relele povetie cari au secatu inim'a parintiloru.“ Se pedepsea cu severitate, si dupa voia judecatorului, si proxenetulu care tineva mueri in casa pentru a le speculá si acela care, cu buna sciintia, ii inchiria casa spre acestu sfarsitu. Dupa impregiurari asemenea ómeni erau sau omoríti, sau tramisi la ocna, sau goniti din loculu lor, sau plimbati pe ulitia si batuti la piele.

Dupa cum persóna particulariloru erá in gradita si protegiata prin aspre penalitati, totu asemenea erá si averea lor. In prim'a linie, gasimu ceea ce numimu luarile printr'ascunsu, cari sunt cea mai directa manifestatiune a omului contra proprietatieru altuia. Ele erau de doue feluri: mari si mici. Furturile mari aveau de obiectu unu lucru de o valóre insemnata. Erau inca considerate cá atari furturile cari se comiteau in prejuditiulu unui omu de mare cinste, sau se urmau prin spargere, prin escalada, prin chei potrivite, sau se saversiau de nisce ómeni deprinsi cu nisce asemenea delictu. Furturile mici erau acele cari nu intruneau aceste conditiuni. Autorulu furtului erá respunditoru in doue feluri: cu averea, pentru reparatiunea pagubei; cu persón'a sa, pentru esemplulu celorlalti. Pagubasiulu, cu scirea justitiei, putea face perchisitiune pe la toti pe cáti ii banuia cá au comis furtulu de care suferise, afara totusi daca banuitulu erá omu de o onorabilitate cunoscuta.

Cá pedépsa propriu disa, furtulu mare se pedepsea in genere cu spandiatórea. In casu de efractiune, de escalada, de chei potrivite, se facea urmatórea distinctiune: daca faptulu se saversié dío'a de unu omu de buna conditiune, autorulu erá isgonitu pentru cátaeva vreme din loculu seu; daca se saversié totu dío'a de unu omu de randu, acesta se pedepsea cu bataia si cu ocna pe timpu marginitu. Pedépsa omului de buna conditiune, erá isgonirea din loculu seu pentru totdeauna daca comitea furtulu nóptea, si a omului de randu bataia si ocna pe viatia, daca ilu comitea in aceleasi conditiuni.

(Va urmá.)

Necrologu.

Ana Cosma si barbatulu seu M. Codárcea parochu gr.-cat. in Pogaceu'a cá fia'i si genere, fiu lor: Virgil. Alesandru si Victoru cá nepoti Augustinu Cosma parochu gr.-cat. in Dergea si soçia sa Julia Popu, cá fiu si nora, si fiu acestora: Sabinu, Alesandru

si Augusta cá nepoti, Nicolau Cosma parochu gr.-cat. in Juculu de susu si soția sa Ana cá frate si cumnata si fia loru Lucretia cá nepóta cu ánima franta de dorere aducu la cunoscinti'a, cá prea iubitu loru parinte, socru, frate, mosiu si unchiu Demetriu Cosma, parochu gr.-cat. si vice-protopopu on. in Feiurdu dupa unu morbu greu si indelungatu si-a redatu nobilulu seu sufletu in manele creatorelui joi in 15 Novembre st. n. la 7½ óre sér'a in anulu alu vietiei sale pline de activitate pentru biseric'a si natiune, alu 39-le alu preotiei si alu 29-le alu veduvei sale, fiindu proviedutu cu sf. sacramente ale moribundiloru.

In repausatulu in Domnulu a pierdutu intréga familia pe tatalu iubitu si corón'a sa poporulu din Feiurdu pe bunulu si iubitu seu pastoriu sufletescu, éra natiunea romana pe unu zelosu anteluptatoriu pentru drepturile sale!

Osamentele-i pamentesci dupa sevirsirea functiuniloru religioze funebrale s'au astrucatu in cimiteriulu gr.-cat. din Feiurdu domineca in 18 Novembre la 10 óre a. m.

Feiurdu, in 16 Novembre 1883.

Fia-i tierin'a usióra si memori'a binecuventata!

Locu deschisu*).

Secadate in 14 Novembre 1883.

Simpathia Sasiloru din Transilvani'a fația de romani.

Pentru-cá se scie lumea si tíera respective intregu publiculu romanu celu afara de cerculu nostru in ce harmonia amicabile traimu noi in cerculu Nocrichiulu cu fratii sasi, cá cu ce zelu si cu ce simpathia s'au aratatu fația de noi romani, cu ocaziunea alegerii membriloru in diu'a de 6 Novembre nu ar fi de prisosu, cá onor. redactiune se dea locu acestui articolu in fóia ce o redige.

Sasii nostrii din cerculu acesta, ne luandu in consideratiune, cá cerculu acesta, formédia o parte maiora de romani indreptatiti cu votu de alegere, si cá si ei contribue fórtu multu la afacerile administrative se nu dieu dóra mai multu, cá insi sasi, de alta parte n'au consideratu nici impregiurarea cá in acestu cercu electoral, avemu a fara de alta inteligentia si doi protopresbiteri romani buni incai unulu din doi se fia fostu propusu in candidatura, sciindu a buna séma, cá acesti doi barbati fia-care cá omeni cu sciintia si ánima buna, cá membrii ai reprezentantiei comitatului fiindu la culmea misiunii loru nu ar fi reprezentatu mai multu interesele romaniloru decâtu ale fratiloru sasi, ci in genere ale toturorú vilorulu din acestu cercu, fára privire la religione si nationalitate avendu totudeauna in vedere scopula misiunii loru, cá-ci chiamarea comitetului municipale nu stá intru aceea cá se lucre numai in favórea uneia si spre dauna celeialalte conlocuitóre, ci din contra datorint'a sa stá intru aceea, cá: intre marginile legei se'si dea tóta possibilá silintia cá afacerile administrative se prosperedie in tóte directiunile, la cari unu protopopu ar fi sciutu a se orienta, cu multu mai bine ar fi sciutu dieu a radica dela mediulocu sarcinele apasatore in cercu, decâtu unu sasu plugariu, fára sciintia si fára carte, pe carele sasii l'au alesu buna óra, cá acesta se represente in sal'a comitatului si se apere interesele cercului de diferite nationalitati?

Trecédu la a dou'a a procedurii de alegere apoi acésta a fostu chiaru cu corón'e! Sosindu conformu listei de alegere rendulu si la alegatorii din comun'a Nucetu representata numai de notariulu si de preotulu Gonier gr.-or. Nicolau Rociu, cari chiamati la urna, stá inaintea comisiunii alegatore cu mare sfiéla, notariulu, fiindu persóna mai cunoscuta, i s'a permisú asi arunca siedul'a in urna; dara preotulu omu mai vechiu, ne dedatu in trebi politice, precum buna óra preotii sasesci, a fostu refusatu din partea presidiului resp. a popii sasescu din Marpod, cu tóte cá din partea notariului, s'au a dusu la cunoscinti'a presidiului cá resp. preotu intru adeveru este parochulu loru din Nucetu, dara acésta n'a fostu de ajunsu, cá se póta convinge pe pop'a din Marpodu presiedintele alegerei, cá se'lu fáca a crede, cá resp. preotu din Nucetu este persóna de sub intrebare si cá in togma cá si pop'a sasiloru din Marpodu este indreptatitu cu votu de alegere, cu tóte cá'lu avea inaintea ochiloru patru, si inscriu in list'a ce o avea pe mésa alegerei, daca nu se intrepunea notariulu romanu din Secadate Joanu Jugarénu, nici cá i se primea votulu supranumitulu preotu.

Altu-cum s'a purtatú santulu popa sasescu, din Marpod, presiedintele alegerei, fația de sasii la alegere; daca s'ar fi prezentatu unu sasu dela resaritu, si altulu dela apusu, s'au chiaru din Americ'a, ne mai cautandu la identitatea personala, ne mai intrebandu, cá cine e, de unde vine si ce cautá, daca a observatu cá are la mana una din siedulele impartite, prin pop'a sasu din Altina, séu celu din Nocrichiu fára a se dubita ceva despre persóna, si fára a'i disputá dreptulu, buna óra cá preotulu din Nucetu, ia lasatu in dreptu asi aruncá votulu in urna. Se créda deci onor. cetitori, cá noi romani din acestu cercu nu suntemu tractati din partea sasiloru nostrii, nici mai multu nici mai puçinu, cá cei din alte comitate, si din alte cercuri.

Se pare cá pop'a din Marpod, s'a spariatu, cá dora romanii din acestu cercu, cu votulu parochului din Nucetu voru reusi cu maioritade de voturi, si cá prin acesta sasii voru remanea in minoritate. D. C.

*) Pentru corespondentie si articlii ce para sub acésta rubrica, redactiunea nu ia asupra'si nici o raspundere.

Bibliografia.

Spre a respunde la diverse intrebari ce ni se facu despre Memorialulu conferentiei generaliloromane tinute in Maiu 1881 la Sibiu, si dupace suntemu informati cá multime de romani interessati in cauza si cunoscatori de carte nici pána astadi nu'lu au, dupa trecere de mai multe luui anuntiamu din nou acelu operatu, in care conformu programei stabilite de cátra acea adunare, se specifica si asupra drepturile nationali si politice ale poporului romanescu din Ungari'a si Transilvani'a cu argumente, pe care in cursu de unu anu dela aparitiunea loru nu le-a infrantu nici-unulu din adversarii romaniloru cu alte argumente logice si sanetóse, decâtu folosindu-se ici colo de unele sofisme usióre, saad de insulte nedemne au trecut pe langa ele inchiaieindu diatriba loru cu sententi'a: „Chiaru asia se fia, noi inse nu voimu se fia asia.“

Nici-odata romanii n'au avutu trebuintia mai mare decâtu a cumá, de a'si improspetá tóte acelea temeuri cu care au ei se'si apere caus'a loru sacra in totu timpulu si in totu loculu. Apoi fiindu cá la editiunea a dou'a a textului originalu romanescu s'au adaosu atátu processele verbali ale conferentiei si acte de ale comitetului electorale, cátu si chiaru câteva din interesantele si multu instructivele discursuri sau ovatiuni ale membriloru conferentiei, care isi voru avea pentru totudeauna valórea loru reala, anuntiamu prin acésta, cá din eetiunea a dou'a se mai afla câteva sute de exemplarie depuse in comisiune si se potú trage atátu de a dreptulu si fórtu promptu prin posta dela librari'a W. Krafft in Sibiu, cátu si prin oricare alta libraria din tóte locurile pe unde se afla librarii, precum in Brasiovu la N. J. Ciurcu, in Clusiu la J. Stein, in Gherl'a N. F. Negrutiu, in Budapest'a, Oradea, Aradu, Temisiór'a, Lugosiu, Caransebesiu, Oraviti'a, Dev'a, Alba-Jul'i'a, Blasiu, Gherl'a, M.-Sighetu, Satmaru, Cernauti, etc.

Totu la librari'a W. Krafft se afla acelasu memorialu de vendiare in alte trei limbi, magiara, germana, francesá asia cum se vedu titulate mai la vale cu pretiurile aratate.

Memorialu compusu si publicatu din in-sarcinarea conferentiei generale a reprezentantiloru alegetoriloru romani, adunati la Sibiu in dilele din 12, 13 si 14 Maiu st. n. 1881, prin comitetulu seu esmisu cu acea ocaziune. Editiunea a doua. Inavutita cu actele conferentiei, o scurta excursiune critica si cu o serie de discursuri politice tinute in conferentia. Pretiulu 1 fl. 5 cr. francate.

Emlékirat. A román választók képviselőinek Nagy-Szeben 1881 évi Május hó 12-étől, 14-éig tartott egyetemes értekezlete meghagyásáról szerkesztette és közzéteszi a kiküldött bizottság. For-dítás. 1 fl. 5 cr.

Memorandum, im Auftrage de General-conferenz der zu Hermannstadt vom 12. bis 14. Mai n. St. 1881 versammelten Vertreter der romanischen Wähler verfasst und veröffentlicht vom entsendeten Ausschusse derselben. (Aus dem romanischen übersetzt). Preis 1 fl. cr.

Memorandum composé et publié par le comité élu par l'assemblée générale des représentants des électeurs roumains tenue a Hermannstadt le 12, 13 et 14 Mai 1881.

Chiaru acum au esitu de sub tipariu si se póte procurá dela tipografi'a „Auror'a“ din Gherl'a — Szamos-Ujvár — Transilvani'a

„Nu me uitá“

collectiune de versuri pentru ocaziuni funebrale, arangiata prin N. F. Negrutiu.

Acestu opu cuprinde:

In locu de introducere. In cemetieriu. Mórtea. — Versuri funebrale. 3 La copii si copile. 4 La juni si june. 4 La barbati si femei. 4 La ómeni betrani. 7 La ómeni de diverse stári. — Iertaciuni. 1. Copilulu sau copil'a cátra tata, mama, frati si sorori. 2. Copilulu sau copil'a cátra tata si mama. 2 Fratele cátra frati si sorori. 2 Tat'a sau mam'a cátra fii sau fete. 2 Barbatulu cátra soçi'a de casatoria. 2 Femei'a cátra soçiulu de casatoria. 4 Mosiulu ori mósi'a sau unchiulu ori matusi'a cátra nepóti. 6 Nepotulu sau nepót.a cátra mosi si mósie, unchi si matusie. 4 Socerulu ori sócr'a cátra gineri si nurori. 2 Ginerelu sau nor'a cátra socrii. 6 Cátra alte rudenii. 1 Cátra pretini, vecini si cunoscuti. 12 Epitafia. — Pe unu mormentu. — In Adausu: Versu pentru Vinerea patimeloru si Versu la inmormentarea D. N. Is. Christosu.

Pretiulu unui esemplariu brosiuratu e 50 cri, — legatu ord. 60 cri, — mai frumosu legatu 80 cri si 1 fl. — Pentru Romani'a pretiulu unui esemplaru brosiuratu e 1½ francu — leu.

Amiculu poporului

calindariu pe anulu visectu 1884

Anulu XXIV.

Cuprinsulu: Cronologia pe anulu 1884. Pascalia séu semnele cronologice. Serbatorile si alte dile schimbátore. Cele 12 zodii din calea sórelui. Cele patru anutimpuri. Intunecimi. Regintele anului. Calindariulu iulianu si gregorianu cu serbatorile, dilele numeloru si evangeliile dumineloru. Sistem'a planetara a sórelui. Calindariulu evreicu dupa stilulu nou. Conspectulu lungimei dileloru. Calindariu istoricu. Genealogia caseloru domnitóre. Tabela de procente pentru intabulatiuni. Cailé ferate ale statului reg.-ung. Calindariu postal. Serviciulu telegraficu. Mesura de distantia. Tergurile in ordine alfabetica din Transilvani'a, Ungari'a, Banatu si Romani'a. Tabela de interese. Scara taxeloru de timbru.

Foi pentru invetiatura si petrecere: Omulu, de Carmen Sylva. Ciprianu Porumbescu, cu portretu. Unu soçi de caletoria fiorosu. O aventura curiósa. Din Salisburgi'a, in doue xilografii. Despre politie. Cocosiulu. Poesii. Fericirea din mormentu. Anunciuri.

Pretiulu cu tramiterea francata 50 cr.

Se afla de vendiare la

W. Krafft

in Sibiu.

3

Publicatiune literar'a.

In urm'a concursului scrisu prin administratiunea diarielorú nóstre: „Amiculu familiei“ si „Preotulu romanu“ — cu terminulu de 28/30 Juniu a. c. — au incursu mai multe operate, parte mare chiaru nepublicabile. Dintre acestea, parte cu unanimitatea parte cu maioritadea voturiloru comisiunii criticatória de 5 membrii, au fostu premiate: cu 100 franci in auru articulu bisericescu „Asiedimentele sacre ale cultulu divinulu din santele Pareseme“ alu carui auctoró s'a aflatu a fi dlu Joanu Borosiu parochu romanu gr.-cat. in Zabranu si asesoru consist. din Lugosiu. Mai de parte totu cu 100 franci in auru studiulu socialu „Femei'a“ — scrisu de dómn'a Eufrosina Homoricénu Stoenuescu — academiciana, membra a mai multorú societati literarie, sciintifice si filantropice din Romani'a, Itali'a si Franci'a, distinsa cu numerose medalii de class'a superióra s. a. din Rémniculu-Saratu (Romani'a). Apoi totu cu 100 franci in auru novel'a „Betranu is buni la casa“ scrisa de dlu G. Saclesianu pseudonimulu unui professoru zelosu pentru inaintarea natiunii romane. In urma cu câte 50 franci in auru un'a „Predica la inmormentarea unui preotu“ si alt'a „Predica la cununia“ scrise ambele de dlu Vasiliu Criste parochu rom. gr.-cat. in Zalnocu. Dintre poesiile intrate la concursu, neintruindu nici-un'a maioritadea voturiloru comisiunii criticatória, nu s'a potutu premiá nici-un'a. Premiulu de 50 franci, scrisu pentru o poesia, inse s'a adausu la premiulu de 50 franci scrisu pentru unu studiu socialu; si asia apoi s'a premiatu cu 100 franci: studiulu socialu „Femei'a“ cá celu mai de mare valóre literaria dintre tóte operatele de acestu soiú intrate la concursu.

Cu scopu de a desteptá o nobila emulatiune intre scriitorii nostri si in parte si de a remunerá baremi cátu de puçinu ostenelele puse intru inaintarea culturaria a poporului romanu, escriemu prin acestea unu nou concursu la siese premii 2 câte de 100 si 4 câte de 50 franci in auru. Cu câte 100 franci in auru se va premiá cea mai buna novela originala ce se va publicá in „Amiculu familiei“ si celu mai bunu articlu din sfer'a sciintieloru teologice de publicatu in „Preotulu romanu“. Cu câte 50 franci in auru se va premiá cea mai buna poesia si celu mai bunu studiu socialu publicandu in „Amiculu familiei“ si cea mai bunu predica funebrala si predica ocazionali publicandu in „Preotulu romanu“. — Terminulu la fia-care e 18/30 Decembre an. 1883, precandu manuscrisele, nesubscrise de auctoró, proviedute cu óre-care devisa, sunt a se tramite la administratiunea diarielorú „Amiculu familiei“ si „Preotulu romanu“ in Gherl'u (Sz.-Ujvár) Transilvani'a, alaturandu la ele si o epistola sigilata cu sigilu strainu, care in laintru se arete numele auctorului, éra din afara se pórté devis'a operatului.

Gherl'a, 1 Octobru 1883. (186) 1—25

Administratiunea diarielorú „Amiculu familiei“ si „Preotulu romanu“.

Avisu! Cu incepere dela 1 Septembre a. c. redactiunea acestui diariu s'a mutatu in strad'a Urezului (Reisbergasse) Nr. 25 etagiulu primu.

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritlu.
Tipariulu lui W. Krafft.